ואפילו מלא חרדל. שהכלי אינו נוגע בכולו אלא במה שסמוך לדפנות והאמצעיים מיטמאין מן האויר ואי אתה יכול לומר שזה מטמא את זה [א]שהרי אין כבילה בכל אחד ועוד אין אוכל מטמא אוכל ועוד אם כן זה שני וזה שלישי והשלישי לא יעשה רביעי לטמא את האמצעיים: **ויהא כלי חרס מיטמא מגבו.** בנגיעה: **מק"ו.** דתוכו גלי לך קרא[ב] מה שאין כן בשאר כלים [ג] וגבו בנגיעה ליתי בק"ו מה כלי שטף שאין מיטמאין מאוירן בלא נגיעה כדיליף לקמיה תוכו של זה ולא תוכו של אחר: **מיטמאין מגבן.** בנגיעה כדכתיב (ויקרא יא) וכל אשר יפול עליו וגו' עליו משמע דנגע ולא שנא גבו ולא שנא אוירו[ד]: **כלי פחות.** מדקפיד אפתיחה שמע מינה בכלי חרס קאי דאיזהו כלי שטומאתו קודמת לפתחו באיזה [ה]כלים הרגילה תורה את הטומאה להסכים ולמהר ולבא לדך פתחו: **הוי אומר זה כלי חרס.** דכתב לך בגויה בדוכתא אחריתי [שם] אל תוכו: **הא יש צמיד פתיל עליו.** שמצומדת מגופתו עליו לפיו יפה: **פתיל.** מגופו: **טהור.** ואף על פי שהוא בהאל המת דקרא באהל המת מישתעי אלמא לא נטמא מגבו: **ומה כלי חרס שאין מיטמא מגבו.** כדאמרן: **הא דרשינהו.** חד לגופיה וחד לגזירה שוה דנאמר תוכו לטמא כו': **ארבעה קראי כתיבי.** תרי תוכו ובכל חד הוה מצי למיכתב תוך וכתב תוכו: **חד לגופיה.** תוך האמור לטמא לגופיה אתא שיטמא הכלי כל אוכלין ומשקין שבאוירו אע"פ שלא נגע: **וחד לג"ש.** ללמוד על הכלי שיקבל טומאה מן האויר אע"פ שלא נגע בו השרץ כדאמרינן לעיל (דף כד:) נאמר תוכו לטמא כו': **תוכו ולא תוך תוכו ואפילו כלי שטף מליא.** אם היה כלי מונח בתוך כלי חרס ופי הפנימי למעלה מפי החיצון כדמפרש בתורת כהנים[ו] ואוכלים ומשקין בפנימי וטומאה באויר החיצון אין האוכלין טמאין דלאו תוכו דכלי חרס ניהו אלא תוך תוכו ואפילו כלי שטף מליא [ז] ולא מיבעיא [ח]פנימי אם גם הוא של חרס דמליא דכיון דאינו מיטמא מגבו לא נטמא וחוצץ בפני הטומאה שבאויר החיצון אלא אפילו[ט] כלי שטף דמיטמא מגבו ואיכא למימר לא יחוץ בפני הטומאה מליא על האוכלין שבתוכו שהרי גם הוא לא נטמא וחוצץ דאי משום דנגע בחיצון חיצון ראשון הוא ואין כלי מקבל טומאה אלא מאב הטומאה ואי משום דקאי באויר כלי חרס וכתיב (ד) וכל אשר בתוכו יטמא ה"מ אוכלין ומשקין אבל כלים אין מיטמאין[ו] דתניא בספסחים (דף כ.) יכול יהו כל הכלים מיטמאין מאויר כלי חרס ת"ל כל אשר בתוכו יטמא וסמיך ליה מכל האוכל אשר יאכל אוכל ומשקין מיטמאין מאויר כלי חרס ואין כל הכלים מיטמאין מאויר כלי חרס: **כלי שטף.** כל שאר כלים שאינם כלי חרס מיקרו כלי שטף על שם שיש להם טהרה במקוה: **אלא מפוכן ובנגיעה.** עד שיפול לתוכן ויגע בהן וימא דהאי אשר יפול עליו על שוליו ועל דופנותיו מתוכו קאמר: **מק"ו ומה כלי חרס שמיטמא מאוירו.** בלא נגיעה: **אין מיטמא מגבו.** אפילו בנגיעה כו': **אמר קרא וכל כלי פתוח.** דמדאכר פתיחה בכלי חרס קאמר וכתיב הוא למימרא דהאי הוא דתלייה רחמנא בצמיד פתיל מכלל דאיך אפילו יש צמיד פתיל עליהן טומאין אלמא מגבן [ח]נטומאו: **גולמי.** שלא נגמרה כל מלאכתן כדמפרש ואזיל אבל נגמרה חקיקתן ורואיין הן לתשמישן: **פשוטיהן.** אפילו נגמרה מלאכתן: **טהורין.** דאיתקש עץ לשק דכתיב (ויקרא יא) מכל כלי עץ או בגד או עור או שק מה שק מטלטל מלא וריקן אף כל מטלטל מלא וריקן[ט]: **גולמי כלי מתכות טהורין.** ולקמן [ע"ב] מפרש טעמא: **פשוטיהן טמאין.** אם נגמרה כל מלאכתן דכלי מתכות לא איתקוש לשק וטומאת כלי מתכות כתוב בפרשת מדין (במדבר לא) אך את הזהב ואת הכסף וגו': **לשוף.** לשפשף בדבר המחליקן ומצחצחן כמו שעושין בעשב שקורין אספריל"א: **לשבץ.** לשון משבצות [שמות כח] מרמצן[י] עשויין כמזלגים קטנים כמו ומפקי ליה ברמצא דפרזלא במסכת נדה (דף סב.) כלומר שמחוסרין לתקוע בהן מסמרות ומשבצות לגוי כמו שעושים באבני הנשים: **לגרר.** ברהיטנא להחליק: **לגרכב.** [י]שחוקק בהן חקיקות [יא]גדולות וכרכוב כדרך שעושים בכיסוי תיבות וספסלים: **להטיח בטונם.** דג הוא כמו ששנינו באלו טרפות (לקמן סו:) אפונם ואטונם ושפין בעורו כלי עץ להחליק וכדאמר בסנהדרין (דף כ:) משישפשף בעור הדג: **או שמחוסר כן.** בסים ליבש עליו: **אוגן.** שפה לפיו כמו שעושין לכלי ששותין בו יין לגוי: **אוזן.** אגס"א בלע"ז כמו שעושין לקופה ולנפה: **מחוסר חטיטה.** טהור דלאו כלי הוא: **דחק קפיזא בקבא.** כלי שבדעתו לחוק עד שיחזיק קבא חקק בו ג' לוגין ואע"פ שראוי למלאכה הואיל ולשם קב התחיל בו ודעתו להשלימו לא הוי גמר מלאכה: לשוף

א"ל רב אדא בר אהבה לרבא ויהא כלי חרס מיטמא מגבו מק"ו ומה כל הכלים שאין מיטמאין מאוירן מיטמאין מגבן כלי חרס שמיטמא מאוירו אינו דין שיטמא מגבו אמר קרא [1]וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו איזהו כלי שטומאתו קודמת לפתחו הוי אומר זה כלי חרס וכי אין צמיד פתיל עליו הוא דטמא [ב]הא יש צמיד פתיל עליו טהור ויהיו כל הכלים מיטמאין מאוירן מק"ו ומה [ג]כלי חרס שאין מיטמא מגבו מיטמא מאוירו כל הכלים שמיטמאין מגבן אינו דין שמיטמאין מאוירן אמר קרא תוכו תוכו של זה ולא תוכו של אחר והני תוכו הא דרשינהו [2]ארבעה תוכו כתיבי תוכו תוך תוכו תוך חד לגופיה וחד לג"ש וחד תוכו של זה ולא תוכו של אחר וחד [3]תוכו ולא תוך תוכו ואפילו כלי שטף [ד] ולא יהו כל הכלים מיטמאין מגבן אלא מתוכן ובנגיעה מק"ו ומה כלי חרס שמיטמא מאוירו אינו מיטמא מגבו כל הכלים שאין מיטמאין מאוירן אינו דין שאין מיטמאין מגבן אמר קרא וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו טמא הוא האי הוא דכי אין צמיד פתיל עליו טמא הא יש צמיד פתיל עליו טהור הא כל הכלים בין שיש צמיד פתיל עליהם בין שאין צמיד פתיל עליהם מיטמאין: **מתני'** [ג]טהור בכלי עץ טמא בכלי מתכות טהור בכלי מתכות טמא בכלי עץ: **גמ'** תנו רבנן [ד]גולמי כלי עץ טמאין [ה]פשוטיהן טהורין [ו]גולמי כלי מתכות טהורין [ז]פשוטיהן טמאין נמצא טהור בכלי עץ טמא בכלי מתכות טהור בכלי מתכות טמא בכלי עץ [ח]ואלו הן גולמי כלי עץ כל שעתיד לשוף לשבץ לגרר לכרכב להטיח בטונם מחוסר כן או אוגן או אוזן טמא מחוסר חטיטה טהור מחוסר חטיטה פשיטא לא צריכא [ט]דחק קפיזא בקבא [י]ואלו הן [יא]גולמי כלי מתכות כל שעתיד לשוף

איזהו כלי שטומאתו קודמת לפתחו הוי אומר זה כלי חרס. אבל אי לא כתיב פתוח ע"כ הוה מוקמינן ליה בכל הכלים ולא הוה ידעינן מאי למידרש מהוה: (לעיל) **ומה כל הכלים שאין מיטמאין מאוירן כו'.** וא"ת מה לכל הכלים שכן נעשו אב הטומאה ובסמוך נמי דעבד ק"ו איפכא שיהו כל הכלים מיטמאין מאויר איכא למיפרך מה לכלי חרס שכן אין לו טהרה במקוה וי"ל דלאו מכח כלי עביד ק"ו אלא מכח גב ואויר ומיהו למאי דפריסת לעיל דהאי ק"ו הוי כמו מה מצינו דלא תקשה כל חד וחד תיקוש אדוכתיה קשה דבמה מצינו ליכא למילף ליתן האמור של זה בזה דאיכא למיפרך כדפריסת ויש לומר כדפריסת לעיל שיש כאן שוס סברא לעשות ק"ו אחד יותר מאחר ועוד האי ק"ו דהכא לא נקטיה כלל אלא לרווחא דמילתא דבסתם כלים כתיב טומאת מגע אף מגבן וכל הכלי אשר יגע בו הזב יטמא דמהיכא נמעט כלי חרס ושאר כלים דילפינן טומאת אויר מק"ו היינו מכח גב ואויר ולהכי אינטריך תוכו של זה ולא תוכו של אחר: **ויהיו כל הכלים מיטמאין מאוירן מק"ו.** ואם תאמר אם כן לא ליטמא מגבו דהסתא מיתוקמא בכולהו קרא דכל כלי פתוח דבכולם טומאה קודמת לפתחן וי"ל דמ"מ לא מוקמינן ליה אלא בכלי חרס דכתיב ביה טומאת אויר בהדיא: [ו]**וחד** לגזירה שוה. מופנית היא דהוה מצי למכתב וכל אשר יפול מהם בו כל אשר בו: **ואפילו** כלי שטף מציל. פירש בקונטרס דלא מיבעיא כלי חרס דאין מיטמא מגבו אלא אפילו כלי שטף דמיטמא מגבו מליא שגם כלי שטף אינו מקבל טומאה מאויר כלי חרס כדאמרינן בספסחים (דף כ.) וקשה לפירושו דאם כן מה חידוש יש בכלי שטף יותר מבכלי חרס ועוד דאיכא חידוש יותר בכלי חרס מבכלי שטף כגון אם שרץ באויר כלי חרס פנימי ואוכלין בכלי חרס חיצון דטהור אף ע"פ שהפנימי טמא דהוי רבותא טפי מבכלי שטף דאינו מקבל טומאה מאויר ונראה לפרש דקרא אצטריך לכלי שטף אף על גב דלאו מייה הוא מחריב ביה אבל כלי חרס דמייה הוא בלאו קרא ידעינן דחוצץ ומחריב ביה וכן מוכח בשמעתא קמייתא דזבחים (דף ג:) דפריך ומי אמר רבא חטאת ששחטה על מי שמחוייב חטאת פסולה על מי שמחוייב עולה כשרה אלמא דמייה מחריב בה דלא מייה לא מחריב בה ותנן אפילו כלי שטף מליא ומשני התם גלי קראי דארבעה תוכו כתיבי:

להטיח בטונם. הקשה ר"ת דבפ' שני דסנהדרין (ד' כ:) [יב]אמר כלי עץ מאימתי מקבלים טומאה העריסה והמטה משיופס בעור הדג ותירץ דשיפה דהתם היינו להסיר את הקסמים הגדולים שמזיקין לישב עליה אבל שפייה דהכא אינה אלא לגוי בעלמא להחליקו ולצחצחו: מאי

אין מיטמא מגבו. אפילו בנגיעה כו': **אמר קרא וכל כלי פתוח.** דמדאכר פתיחה בכלי חרס קאמר וכתיב הוא למימרא דהאי הוא דתלייה רחמנא בצמיד פתיל מכלל דאיך אפילו יש צמיד פתיל עליהן טמאין מאוירן אלמא מגבן לא נטמא מגבו: **גולמי.** שלא נגמרה כל מלאכתן כדמפרש ואזיל אבל נגמרה חקיקתן ורואיין הן לתשמישן: **פשוטיהן.** אפילו נגמרה מלאכתן: **טהורין.** דאיתקש עץ לשק דכתיב (ויקרא יא) מכל כלי עץ או בגד או עור או שק מה שק מטלטל מלא וריקן אף כל מטלטל מלא וריקן[יב]: **גולמי כלי מתכות טהורין.** ולקמן [ע"ב] מפרש טעמא: **פשוטיהן טמאין.** אם נגמרה כל מלאכתן דכלי מתכות לא איתקוש לשק וטומאת כלי מתכות כתוב בפרשת מדין (במדבר לא) אך את הזהב ואת הכסף וגו': **לשוף.** לשפשף בדבר המחליקן ומצחצחן כמו שעושין בעשב שקורין אספריל"א: **לשבץ.** לשון משבצות [שמות כח] מרמצן[יג] עשויין כמזלגים קטנים כמו ומפקי ליה ברמצא דפרזלא במסכת נדה (דף סב.) כלומר שמחוסרין לתקוע בהן מסמרות ומשבצות לגוי כמו שעושים באבני הנשים: **לגרר.** ברהיטנא להחליק: **לגרכב.** [יד]שחוקק בהן חקיקות [טו]גדולות וכרכוב כדרך שעושים בכיסוי תיבות וספסלים: **להטיח בטונם.** דג הוא כמו ששנינו באלו טרפות (לקמן סו:) אפונם ואטונם ושפין בעורו כלי עץ להחליק וכדאמר בסנהדרין (דף כ:) משישפשף בעור הדג: **או שמחוסר כן.** בסים ליבש עליו: **אוגן.** שפה לפיו כמו שעושין לכלי ששותין בו יין לגוי: **אוזן.** אגס"א בלע"ז כמו שעושין לקופה ולנפה: **מחוסר חטיטה.** טהור דלאו כלי הוא: **דחק קפיזא בקבא.** כלי שבדעתו לחוק עד שיחזיק קבא חקק בו ג' לוגין ואע"פ שראוי למלאכה הואיל ולשם קב התחיל בו ודעתו להשלימו לא הוי גמר מלאכה: לשוף

מסורת הש"ס

א) [שבת פד:] ב) נ"ב כ.], ג) זבחים ג.; ד) [תוספתא פ"א הי"ב], ה) שבת קג. ע"ש, ו) [תוספתא דכלים פ"ב דב"מ ה"ס], ז) [תוכו רש"ש], ח) [שמיני פרשה ז], ט) [חגיגה כו:], י) [נדל"ל תרגומו מרמצן], כ) [עיין פרש"י פרשה תרומה כז פ"ס], ל) עיין רש"ש,

תורה אור השלם

1. וְכֹל כְּלִי פָתוּחַ אֲשֶׁר אֵין צָמִיד פָּתִיל עָלָיו טָמֵא הוּא:

במדבר יט טו

2. וְכָל כְּלִי חָרֶשׂ אֲשֶׁר יִפֹּל מִמֶּנּוּ אֶל תּוֹכוֹ כֹּל אֲשֶׁר בְּתוֹכוֹ יִטְמָא וְאֹתוֹ תִּשְׁבֹּרוּ:

ויקרא יא לג

הגהות הב"ח

(א) גמ' כלי שטף מציל ולא: (ב) רש"י ד"ה מק"ו וכו' בשאר כלים וגם בנגיעה ליתי בק"ו הס"ד: (ג) ד"ה תוכו וכו' ואפי' כלי שטף מליא דלא מיבעיא אם פנימי גם הוא וכו': (ד) בא"ד וכתיב כל כל"ל ואות ו' נמחק:

מוסף רש"י

ואפילו מלא חרדל. שאין נוגע בתוך אלא גרגרין שאצל הדפנות ואפילו הכי כולו טמא מן האויר (נדה יז:). **ארבעה תוכו כתיבי.** כילד, תוכו תרי זומני ולכום תוך ולכום תוכו, דהוה מצי למיכתב אל תוך וכתיב תוכו למיעוטא, וכן בחכיזו (זבחים ג:). **ולא תוכו של אחר.** למעוטי כלי שטף מטומאת אויר אא"כ נגע (שם). **לכרכב.** לשון היקף מרץ עגולה (זבחים סב.) והוא כמו שעושים חריצין עגולין בקרסי דפני המיכות וספסלי הענ (שמות כז ה). **דחק קפיזא בקבא.** בגולם גדול הראוי לחוק בו קב חקק אלא לוגין (שבת קג. ע"ש).

שיטה מקובצת

א) שהרי אין כביצה בכל אחד. נ"ב פ' ואין פחות מכביצה מָטֻמָּא כך מצאתי בס"ר: **ב)** מק"ו דתוכו גלי לך קרא שמיטמא מאוירו מה שאין כן בשאר כלים וגבו בנגיעה ליתי בק"ו מכלי שטף שאין: **ג)** באיזה כלי הרגילה תורה: **ד)** ולא מיבעיא אם פנימי הוא של חרס דמציל דכיון: **ה)** אלא אפי' פנימי כלי שטף דמיטמא מגבו ואיכא למימר לא יחוץ. ונ"ב פי' ואיכא למימר כיון דבחיצון שרץ תלוי באויר כמאן דמליא טומאה הוי וכאילו נגע בה [השרץ] בכלי שטף קמ"ל דמציל. [כ"מ בגליון רש"י ז"ל כתב יד ישן]: **ו)** אבל כלים אין מיטמאים מאויר כלי חרס דתניא בפסחים יכול: **ז)** אלמא מגבן מיטמאים הס"ד: **ח)** לכרכב בשוחקק בהם חקיקות עגולות ככרכוב כדרך שעושים בכסויי תיבות ובספסלים: **ט)** הקשה ר"ת דבפ' שני דסנהדרין אמרינן:

עין משפט נר מצוה

קפ א מיי' פי"ד מהל' כלים הל"ח [וסכ"ח מהל' טומאת מת הל"ח]:
קפא ב מיי' פי"ד מהל' כלים הל"ח ט:
קפב ג מיי' שם פ"ח הל"ט י ופי"ה ה"ח ופ"ח ה"ח [ה]:
קפג ד מיי' שם פ"ה הל"ח [ופ"ח הלכה ה]:
קפד ה מיי' שם פ"ח הלכה י [ופ"ח הלכה ה]:
קפה ו מיי' שם פ"ח הל"ח [ה]:
קפו ז מיי' שם פ"ח הל"ט [ופ"ח ה"ה]:
קפז ח מיי' שם פ"ה הל"ח:
קפח ט מיי' שם פ"ח הלכה ב:

לעזי רש"י

אשפריל"א. שבצבוץ (צמח ששימש להעביר חספוס).
אנש"א. אוזן, ידית (של כלי).

רבינו גרשום

ואיזהו כלי שטומאה קודמת לפתחו. כלומר שאין מטמא מגבו אלא דרך פתחו: אמר קרא תוכו. כלומר תוכו של כלי חרש וכו': הני תוכו הא דרשינהו. כלומר לעיל: לא ארבעה תוכו כתיבי תוך תוכו תוך תוכו. כלומר מצי למיכתב תוך מאי תוכו לדרשא הוא דאתא: חד לג"ש. כדאמרינן לעיל כלומר נאמר תוכו ליטמא וכו' וחד תוכו ולא תוך תוכו כלומר דכתב וכל אשר בתוכו יטמא ולא תוך תוכו יטמא ואפ' כו': כלי שטף העומד לתוך התנור שתנור זו כלי חרש [הוא] וכלי שטף ו) זו כלי עור אבל פירות שבכלי שטף אין טמאין דכלי העומד בתוכו טמא ולא מה שבתוכו ומה אמר אפ' כלי שטף כלומר לא מבציא כלי חרש דחשיב תוך דידיה וחשוב תוך תוכו אלא אפ' כלי שטף דאין חשוב תוך דידיה אפ' הכי מציל לפירות שבתוכו: ובבנגיעה כלומר דנגע בתוכו ויהא טמא ולא יהו כל הכלים מטמאין בגבן כלומר בכלי עץ וכו' אמר קרא וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל וגו' כלומר שזו כלי חרש האי הוא דכי אין צמיד פתיל טמא שזו כלי חרש וכו' אלא כל הכלים כלומר של עץ בין שיש צמיד פתיל ובין שאין צמיד וכו': גולמי כלי עץ כדבעינן לפרושי לקמן: וכל שעתיד לשוף אַפַּלַנְיָר בלע"ז. לשבץ קַלִינִי"ר. לכרכם לשון צַרְקָלִישׁ: להטיח בטונס שטחין אותו להיות אדום: מחוסר כן. כלומר שולים על מה שהכלי יושב:

ו) נראה דל"ל וכלי שטף דהיינו כלי עור ומתכת ועץ היה בתוך התנור כל הפירות שהיו בתוך כלי שטף טהורין דכלי וכו'.

מאי שנא הני כו'. מגולמייהו קאי דפשוטייהו פשיטא דכלי עץ הוא דאיתקש לשף: **מכלל** דכלי עצם מקבלי טומאה. מדאורייתא קא בעי למתני דהא פשיטא שיש בהן טומאה דמתניתין היא במסכת כלים (פ"ב מ"א) ומייתי לה בפ"ק דשבת (דף טז.) כלי עץ וכלי זכוכית וכלי עצם פשוטיהן טהורין ומקבליהן טמאין: **שאר** בהמה וחיה מנין ת"ל וכל **מעשה.** ואם תאמר דנפרק במה אשה (שבת דף סד.) דריש דבר הבא מזנב הסוס ומזנב הפרה מבגד ועור תיפוק ליה מוכל וי"ל דאין לרבות מוכל אלא עצמות שדומין זה לזה של עזים ושל בהמה אבל בשאר בעל דמו ואם תאמר והכא תיפוק ליה מהתם מבגד ועור וי"ל דלא ידעינן אלא דומיא דבגד ועור: **זה** וזה **לפטור.** פירוש מריס בין גדולים ובין קטנים גדולים מפני שמריס ביותר וקטנים מפני שלא נגמרו ואמרי לה זה וזה לחיוב גדולים מפני שנגמרו קטנים לפי שטובים יותר ופירוש הקונטרס דחוק דפירש זה וזה לפטור קטנים מריס ומתוקים זה וזה לחיוב גדולים מריס ומתוקים והשתא לא הויא מענין אחד ועוד דכי בעי גדולים למאי חזו הוי ליה לפרושי גדולים מריס כיון דלמיירי נמי במתוקים:

התמד כו'. פירש בקונטרס מיס הנתנים בחרלנים ונראה דמיירי במיס הנתנים בשמריס דומיא דהמתמד ונתן מיס במדה דמייתי עלה בגמרא דמיירי בנתנים בשמרים כדמשמע בפרק המוכר פירות (ב"ב לז.) ואינם שוים לגמרי כדמשמע בפ' אלו עובדין (פסחים מב:): **ופוסל** את המקוה. היינו מקוה חסר אבל שלם אינו נפסל בשום ענין כדפירשנו בפרק המוכר את הבית (ב"ב דף סו: ד"ה מכלל): **המתמד** ונתן מים במדה. ואם תאמר ולוקמיה בדמו תלתא ואתא ארבעה ויש לומר דלכולי עלמא חייב אפילו לא החמיץ ואם תאמר ומאי טעמא דרבנן דפטרי שמרים שיש בהם טעם יין ואף על גב שלא החמיץ והלא כל איסור שבתורה שלא במינו בטל טעם [ז] ובטל חמור לענין א] שלא במינו [ט] ועוד שאפילו החמיץ פוטרין חכמים למאן דאמר בהחמיץ מחלוקת ואפילו בטבל ולאי מיירי כדמשמע בפ' המוכר פירות (ב"ב דף לז.) ויש לומר דיין במים אפילו בפחות מששים אפילו רמא תלתא ואתא תלתא ופלגא לא חשיב טעם גמור לרבנן כבשאר איסורין דהכא לא הוי אלא קיולא בעלמא[י]: **אי רבי יהודה אף על גב דלא החמיץ.** אף על גב דרבי יהודה להחמיר איירי להתחייב במעשר והכא להקל הוא דניקח בכסף מעשר ואין פוסל את המקוה קסבר הש"ס דלא שנא וקשיא לפירוש רשב"ם דבהמוכר פירות (דף לז:) גבי פלוגתא דאחרים ורבנן בבורא פרי הגפן דקאמר הש"ס דברמא תלתא ואתא תלתא לא פליגי אלא ברמא תלתא ואתא תלתא ופלגא ופריך ליה מהא דפליגי בכדי מדתו ולא יותר ומשני ביתר נמי פליגי וכדי מדתו [כ] נקט להודיענך כחו דרבי יהודה והשתא קשיא דמאי משני תקשי אמאי לא מוקי נמי פלוגתייהו דרבנן ואחרים בכדי מדתו כי היכי דפליגי ר' יהודה ורבנן ותירץ שם רשב"ם דרבי יהודה דמחייב בכדי מדתו היינו לחומרא ואי אפשר לומר כן דמשמע הכא ונריך לפרש דגמרא ס"ל כרבנן דפטרי בכדי מדתו ומוקי אחרים ורבנן כרבנן דרבי יהודה אי נמי משמע ליה דרבי יהודה מחייב מדאורייתא ברמא תלתא ואתא תלתא ופלגא לכך מחמיר מדרבנן בכדי מדתו ומתניתין ברמא תלתא ואתא תלתא ופלגא: בשהחמיץ

עליו והוו ליה כשכנו ובן עירו: **גמ'** כדי מדתו. ולא יותר שאם מצא יותר הכל מודים שחייב לעשר שהרי יש כאן יין: **ר' יהודה מחייב.** במעשר דכוליה פירא הוא וחכמים פוטרים הואיל ולא נוסף בו כלום אף על פי שיש בו טעם יין אינו כלום: בשהחמיץ

לשוף לשביץ לגרר [ג] לכרכר להקיש בקורנס מחוסר כן או אוגן או אוזן טהור מחוסר כסוי טמא מאי שנא הני ומאי שנא הני רבי יוחנן אמר הואיל ולכבוד עשויין רב נחמן אמר הואיל ודמיהן יקרים מאי בינייהו איכא בינייהו [א]כלי עצם ואזדא רב נחמן לטעמיה דאמר רב נחמן כלי עצם ככלי מתכות דמו מכלל דכלי עצם מקבלי טומאה אין דתניא רבי ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה אומר מה תלמוד לומר [ד]וכל מעשה עזים תתחטאו [ב]להביא דבר הבא מן העזים מן הקרנים ומן הטלפים שאר בהמה וחיה מנין תלמוד לומר וכל מעשה א"כ מה ת"ל עזים [ג]פרט לעופות: **מתני'** [ג]החייב בשקדים המרים פטור במתוקים החייב במתוקים פטור במרים: **גמ'** [ד]ת"ר שקדים המרים קטנים חייבין גדולים פטורין מתוקים גדולים חייבין קטנים פטורין רבי ישמעאל בר' יוסי אומר משום אביו [ה]זה וזה לפטור ואמרי לה זה וזה לחיוב אמר רבי אלעא הורה רבי חנינא בצפורי כדברי האומר זה וזה לפטור [ו]ולמאן דאמר זה וזה לחיוב גדולים למאי חזו א"ר יוחנן הואיל ויכול למתקן ע"י האור: **מתני'** [ז]ה התמד עד שלא החמיץ אינו ניקח בכסף מעשר [ח]ופוסל את המקוה משהחמיץ ניקח בכסף מעשר ואינו פוסל את המקוה [ט]האחין השותפין כשחייבין בקלבון פטורין ממעשר בהמה כשחייבין במעשר בהמה [י] פטורין מן הקלבון: **גמ'** מני מתניתין לא רבי יהודה ולא רבנן [כ]דתניא [ל]המתמד ונתן מים במדה ומצא כדי מדתו פטור ור' יהודה מחייב מני אי רבנן אע"ג דהחמיץ אי ר' יהודה אע"ג דלא החמיץ אמר ר"נ אמר רבה בר אבוה בשהחמיץ

לפסול את המקוה בשלשה לוגין מים שאובין אם נפלו לתוכן קודם שהומשכו בו ארבעים סאה ויין אינו פוסל את המקוה: **תמד.** מיס הנתנים בחרלנים ולכשהחמיץ ותוסס נעשה יין והתמד עד שלא החמיץ מיס בעלמא הוא ונוהג בו תורת פסול מקוה ואינו נוהג בו תורת קיחת מעשר ולאחר שהחמיץ יהוג בו קיחת מעשר ולא יהוג בו פסול מקוה: **וכן האחין השותפין כשחייבין כו'.** האחין שהן שותפין בירושתן: **כשחייבין בקלבון פטורים ממעשר בהמה.** חלקו ונכסוף נשתתפו חייבין בקלבון כשמביאין שקליהן מביאין שני חלאי שקלים ונותנין שתי קלבונות והקלבון הוא לשון הכרע שחייבין להכריע שקליהן ואם נתנו בין שניהם שקל אלא נותנין שתי קלבונות שהיה להן לשקול לחלאין: **ופטורין ממעשר בהמה.** הנולדים להם כל ימי שותפותם שהשותפות פוטר ממעשר בהמה בבכורות בפרק בתרא (דף נו:) יהיה לך [במדבר יח] ולא של שותפות והתם מוקי ליה להאי קרא במעשר ואע"ג דבבכורות כתיב: **וכשחייבין במעשר בהמה.** כגון אם לא חלקו מעולם חייבין במעשר בהמה לעשר כל הנולדים להם כל ימי שותפותם דאמר התם יכול אפילו קנו בתפוסת הבית תלמוד לומר יהיה ופטורין מן הקלבון לגמרי ששוקלין בין שניהם שקל אלא שממון אביהם בחזקתו עומד ואביהם השוקל על בניו או על אחד מבני עירו ופוטרו בשלו פטור מן הקלבון דתנן בשקלים (פרק ו משנה ז) השוקל על יד עני או על יד שכנו או על יד בן עירו פטור ובניו ונמי אין מצות שקליהם אפילו קנו בתפיסת הבית, כגון אחין שלא הספיקו לחלוק ירושתן עד שנולדו להם ולדות, מ"ל יהיה, הלכך אחים שהן שותפין ששותפותן לאחר חלוקה, כגון שחזרו ונשתתפו, חייבין בקלבון, כשאר שיש הנתחדשין לשקל אלא, ופטורים ממעשר בהמה, דשותפין בעלמא ניהו, דבטלה לה תפיסת הבית, וכשחייבים במעשר בהמה, כגון שנשתתפו משנפלה להם הירושה דקיימא תפיסת הבית, פטורין מן הקלבון, כאילו היה אביהן קיים שממונו אחד ופוטרין יחד (ביצה לט: וכעי"ז בבורות נו: עי"ש). **ומצא כדי מדתו פטור.** מלעשר שהרי אין כאן אלא מיס, שלא מצא אלא כדי מדתו, ואע"ג דחזותיה וטעמא חמרא, קיומא דפירא בעלמא הוא דעייל ביה (פסחים מב:). **ור' יהודה מחייב.** דאזיל בתר חזותא וטעמא (שם).

לשוף. בשופינא לימ"א בלע"ז: **לשבץ.** במשבצות זהב לנוי: **לגרר.** גרוטוש"ר. לשוף שייך בכלי ברזל לגרר שייך בכלי זהב וכסף: **לכרכר.** בציורים שקורין נייל: **להקיש בקורנס.** [ג]שיש בו פחיתות ופושטן בקורנס: **טהור.** הואיל ולא נגמרה כל מלאכת נויו ולקמן מפרש טעמא: **מחוסר כסוי טמא.** שאין הכסוי ממלאכת הכלי שהכסוי כלי אחר הוא ובלא כסוי הוא בנויו: **מאי שנא.** גולמי כלי מתכות דטהורין ומאי שנא של עץ דטמאין: **הואיל ולכבוד עשויין.** הכי דמתכת הלכך לא חשיבי כלי למילתייהו עד שתגמר כל מלאכת ביבודן: **הואיל ודמיהן יקרים.** ועד דעבידי לנוי לא חזו למילתייהו לימכר ביוקר כראוי להם: **כלי עצם.** דמיהם יקרים ואין עשויין לכבוד לרב נחמן הוו ככלי מתכות ולר' יוחנן הוו ככלי עץ: **דכלי עצם מקבלים טומאה.** בתמיה [ג]והיכא דמיא: **להביא דבר הבא מן העזים.** מקרניהם ומטלפיהם דהא כלי עור בהדיא כתיב בריש דקרא: **מן הקרנים** גרסינן ולא גרסינן **ומן הקרנים: פרט לעופות.** כגון לפרני גריפו"ן שעושין מהם כלים: **קטנים חייבין.** במעשר שדרכן לאוכלן בקוטנם קודם שיהו מריס: **מתוקים גדולים חייבין.** שנגמר פרייס: **קטנים פטורין.** שאין דרך אכילתן כך: **זה וזה לפטור.** קטנים פטורים בין מריס ובין מתוקים: **זה וזה לחיוב.** גדולים בין מריס ובין מתוקים ולקמן מפרש גדולים מריס למאי חזו: **מתני' התמד עד שלא החמיץ.** הא נמי להכי תנייה הכא משום דדמיא להתן דלעיל אלא דעד השתא מייירי בתרתי מילי ודבר הנוהג בזו אינו נוהג בזו ומהשתא מייירי בחדא מילתא ויש בה חלוק פרקים ובזמן שדבר זה נוהג בה אין דבר זה נוהג בה ויש זמן שזה נוהג בה ואין זה נוהג בה: יין הוחכר לענין קיחת מעשר בירושלים ונתת הכסף בכל אשר תאוה נפשך וגו' [דברים יד] מה הפרט מפורש פרי מפרי וגידולי קרקע בעירובין (דף כז:) ומיס הוזכרו לענין לפסול את המקוה בשלשה לוגין מיס שאובין אם נפלו לתוכן קודם שהומשכו בו ארבעים סאה ויין אינו פוסל את המקוה: **תמד.** מיס הנתנים בחרלנים ולכשהחמיץ ותוסס נעשה יין והתמד עד שלא החמיץ מיס בעלמא הוא ונוהג בו תורת פסול מקוה ואינו נוהג בו תורת קיחת מעשר ולאחר שהחמיץ יהוג בו קיחת מעשר ולא יהוג בו פסול מקוה: **וכן האחין השותפין כשחייבין כו'.** האחין שהן שותפין בירושתן: **כשחייבין בקלבון פטורים ממעשר בהמה.** חלקו ונכסוף נשתתפו חייבין בקלבון כשמביאין שקליהן מביאין שני חלאי שקלים ונותנין שתי קלבונות והקלבון הוא לשון הכרע שחייבין להכריע שקליהן ואם נתנו בין שניהם שקל אלא נותנין שתי קלבונות שהיה להן לשקול לחלאין: **ופטורין ממעשר בהמה.** הנולדים להם כל ימי שותפותם שהשותפות פוטר ממעשר בהמה בבכורות בפרק בתרא (דף נו:) יהיה לך [במדבר יח] ולא של שותפות והתם מוקי ליה להאי קרא במעשר ואע"ג דבבכורות כתיב: **וכשחייבין במעשר בהמה.** כגון אם לא חלקו מעולם חייבין במעשר בהמה לעשר כל הנולדים להם כל ימי שותפותם דאמר התם יכול אפילו קנו בתפוסת הבית תלמוד לומר יהיה ופטורין מן הקלבון לגמרי ששוקלין בין שניהם שקל אלא שממון אביהם בחזקתו עומד ואביהם השוקל על בניו או על אחד מבני עירו ופוטרו בשלו פטור מן הקלבון דתנן בשקלים (פרק ו משנה ז) השוקל על יד עני או על יד שכנו או על יד בן עירו פטור ובניו ונמי אין מצות שקליהם אפילו קנו בתפיסת הבית, כגון אחין שלא הספיקו לחלוק ירושתן עד שנולדו להם ולדות, מ"ל יהיה, הלכך אחים שהן שותפין ששותפותן לאחר חלוקה, כגון שחזרו ונשתתפו, חייבין בקלבון, כשאר שיש הנתחדשין לשקל אלא, ופטורים ממעשר בהמה, דשותפין בעלמא ניהו, דבטלה לה תפיסת הבית, וכשחייבים במעשר בהמה, כגון שנשתתפו משנפלה להם הירושה דקיימא תפיסת הבית, פטורין מן הקלבון, כאילו היה אביהן קיים שממונו אחד ופוטרין יחד (ביצה לט: וכעי"ז בבורות נו: עי"ש). **ומצא כדי מדתו פטור.** מלעשר שהרי אין כאן אלא מיס, שלא מצא אלא כדי מדתו, ואע"ג דחזותיה וטעמא חמרא, קיומא דפירא בעלמא הוא דעייל ביה (פסחים מב:). **ור' יהודה מחייב.** דאזיל בתר חזותא וטעמא (שם).

עין משפט נר מצוה

קפט א מיי' פ"ה מהל' כלים הל"ח ועי' השגות וכ"מ:
קצ ב ג מיי' שם פ"א הל' ג:
קצא ד מיי' פ"ב מהל' מעשר הל"ה ופ"א הלכה ט [ש"ע י"ד סימן שלא סעיף עד]:
קצב ה מיי' פ"ז מהל' מעשר שני הל"ו:
קצג ו מיי' פ"ז מהל' מקוואות הל"ד סמג עשין רמח טוש"ע יו"ד סי' רא סעיף כד:
קצד ז מיי' פ"ו מהל' בכורות הלכה י יא ופ"ג מהל' שקלים הל' ד ה:
קצה ח מיי' פ"ב מהל' מעשר הל"ז:

שיטה מקובצת

א) פטורין מן הקלבון. נ"ב ע"י תוס' בכורות דף נ ע"ב: **ב)** להקיש בקורנס שהיו בה פחיסות ומרתכן ומקישן ופושטן בקורנס: **ג)** בתמיהה דהיכא רמיזא: **ד)** וטבל חמור לענין מינו ועוד שאפי' בהחמיץ פוטרים: **ה)** וכדי מדתו דנקט להודיענך:

רבינו גרשום

אוגן. כלומר שפתו או אוזן טמא כלומר לבד שיהא חשוט כל צרכו כו' לא צריכא דחק קפיזא חצי קב ועדיין לאו גמר כלי הוא וטהור: **ו)** מחוסר כסוי טמא דאע"פ שאין לו כסוי גמר כלי יש בו וטמא. ור' יוחנן אמר הואיל ולכבוד עשויין כלומר כלי מתכת משום הכי [אינם] מקבלים טומאה [כשהם גולמי] ורב נחמן (מדבריהן) [אמר הואיל ודמיהן יקרים] כו' מאי בינייהו מ"מ לדברי הכל פוסלין איכא בינייהו כלי (עץ) [עצם] כלומר הודילינקי. למ"ד הואיל ולכבוד עשויין ולא לאישתמושי אע"ג דלא הוי גמר מלאכה יכולין לשתות בהן בכלי עצם לפיכך גולמיהן טמאין: למ"ד הואיל ודמיהן יקרים ה"מ בשגמר מלאכה בהן דמיהן יקרין אבל אי לא הוי גמר כלי אין דמיהן יקרים לפיכך גולמיהן טהורים: מכלל דכלי עצם מקבל טומאה. כלומר [מנ"ל מקרא]. מה ת"ל כל מעשה עזים להביא דבר הבא מן הקרניים כלומר זהו כלי עצם פרט לעופות כלי הבא מן העצם דעופות דאינן מקבלין טומאה: ת"ר שקדים המרים. כלומר מין אחד שאפי' בשעת גמר פרי מרים ואותו מין כשהם קטנים חייבין במעשר דחשובין אוכל שקטנים יכולין לאוכלן שאינן מרים כ"כ אבל כשהן גדולים אין יכולין לאוכלן כ"כ ולא חשיב אוכל ופטורין מן המעשר: מתוקין גדולים חייבין כלומר מין מתוקין כשהן גדולים הן חייבין במעשר אבל כשהן קטנים מרים הם ולאו בני אכילה הם ופטורים מן המעשר: זה וזה לפטור. כלומר מרים בין קטנים בין גדולים פטורין מן המעשר. ואמרי לה זה וזה לחיוב מרים בין גדולים ובין קטנים [הן חייבין]: **ג)** התמד עד שלא החמיץ כלומר שזו ישנים חרצנים שיוצאין מהם יין הם אינו נלקח בכסף מעשר כלומר ששורין אותם במים ויש בו טעם יין מן הזגים עד שלא החמיץ אינו נקח בכסף מעשר כדפרשנן במסכת עירובין הכל נלקח בכסף מעשר חוץ מן המים ומן המלח. ועד שלא החמיץ חשוב מים ופוסל את המקוה דחשובין מים שאובין: ומצא כדי מדתו פטורה מן המעשר. דלא הוסיף מתמד כלום על המים כלומר דלא יצא ממנו יין כלום ואינו אלא מים: ור' יהודה מחייב. כלומר קא סבר ר' יהודה אפי' לא מצא אלא כדי מדתו אי לא הוסיף לו יין לא היה מוצא בו מדתו שהוא שפך בתמד:

מסורת הש"ס

א) [גי' הערוך ולכרכך], **ב)** [עיין תוס' ב"ק נד. ד"ה קרב לגבין], **ג)** מעשרות פ"א מ"ד, **ד)** [תוספתא פ"א הי"כ] עירובין כח:, **ה)** [עירובין סט:], **ו)** [מעשר שני פ"א מ"ג], **ז)** בכורות נו: ביצה לט: [שקלים פ"א מ"ז], **ח)** [ל"ל דתנן], **ט)** ב"ב לז. פסחים מב: מעשרות פ"ה מ"ו, **י)** [ע"ז עג:], **כ)** [וע"ע תוס' ב"ב לז. ד"ה הוא],

תורה אור השלם

1. וְכָל בֶּגֶד וְכָל כְּלִי עוֹר וְכָל מְלֶאכֶת עִזִּים וְכָל כְּלִי עֵץ תִּתְחַטָּאוּ:
במדבר לא כ

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) תד"ה המתמד ומתן וכו' וטבל חמור לענין (שלא) במינו. וע"ב כל"ל למתוק מיכא שלא וכדומכח בע"ז דף ע"ג ע"ב דווקא לענין במינו חמור טבל ועיין במעשרות פ"ה משנה ו' בר"ש ובפא"ש שם בד"ה פטור וכו' יעוש"ה:

לעזי רש"י

לימ"א. שופין.
גרוטושיי"ר
[גרטוישיי"ר]. לגרוד.
לרסק (בפומפייה).
ניי"ל [ניא"ל].
תצריב שחור.
גריפו"ן. מין פֶּרֶס.

מוסף רש"י

כלי עצם ככלי מתכות דמו. ופשוטיהם טמאים (שבת פא.). **קטנים חייבין.** משום שהוא גמר פירי שלהן, שכשגדלין נעשין מריס (ערובין כח:). **גדולים פטורין.** ממעשר, דלא אוכל מינהו (שם). **מתוקים כו' קטנים פטורין.** דלא נגמרו (שם). **זה וזה לפטור.** מריס בין גדולים בין קטנים, גדולים דלא אוכלא, קטנים דלא פיכא (שם). **כשחייבין בקלבון פטורין ממעשר בהמה.** כל ישראל החקקו נחת מחצית השקל לקרבנות צבור, והטילו חכמים עליהם להוסיף מעה קטנה להיות קלבון לפרוטרוט, מפני שהן חצאי שקלים תמיכות דקות וזוטין לאכל ופעמים שמחליפין אותן במעות ונותנין הקלבון בחלוף, ואף כשמלטרפין שניים לתת שקל אלא הטילו עליהם שני קלבונים שלא לפחות מחצייהם ולמעט את ההקדש, אבל האחד שוקל בשביל שני בניו שקל אלא ופטור מקלבון שני. מעשר בהמה מוהג בכל שנה בולדות הנולדים, ועדר של שותפין פטורים הולדות ממעשר, כדתניא בבכורות (נו:) כל פטר שגר בהמה אשר יהיה לך, ולא של שותפות, ופרכינן והא בבכור כתיב, ומשנינן אם אינו ענין לבכור לאיתיה בשותפות, דכתיב ובכורות בקרכם וצאנכם, תעשו ענין למעשר, יכול

בשהחמיץ מחלוקת. אבל בשלא החמיץ רבי יהודה מודה דלאו פירא הוא ורבנן אפילו בשהחמיץ פליגי: **ומפיקין רבי יהודה היא.** ובשלא החמיץ לא בעי רב נחמן לאוקמי לפלוגתייהו ותיקוס מתניתין כרבנן דקסבר ר"ג דכיון דכשלא מצא אצא כדי מדתו קא מיירי אי לא החמיץ לא מחייב עליה רבי יהודה: **קנה מעשר.** ומי שהמעות בידו יכול לאכלו חוץ לירושלים מפני שנתחללו על התמר דאילו לא החמיץ הוו הנך מעות קיימי בקדושתייהו ביד המוכר: **איגלאי מילתא.** דבשעת לקיחה פירא הוה דנכנס בהם כח החרגיס אצא שעדיין לא נגמר וחיצול מעליא הוא שאם לא היה יין בחרגיס לא היה מחמיץ לעולם: **אצא מפקיפין דקתני.** לא החמיץ אין נקח בכסף מעשר ומשמע דאיגה לקיחה והדמיס קדושים ביד המוכר: **דלמא אי שבקיה הוה מחמיץ.** היכא דליתיה קמן ניזיל בתר רובא ורובא מחמיצין הן ומדקתני אין נקח ופוסל ש"מ כל כמה דלא החמיץ אע"פ שעתיד להחמיץ ההיא שעתא מיהא לאו פירא הוא ולא הוי חלול: **כששייר ממנו.** מוכר זה בכוס ולא החמיץ: [ג] **רבא אמר.** מתניתין דקתני [ג]עד שלא החמיץ פוסל את המקוה ואינו נקח בכסף מעשר ואע"ג דפירא הוא: **ר' יוחנן בן נורי היא.** דאזיל בתר חזותא ואמר קורטוב חלב משליס לג' לוגיס לפסול מקוה משוס דיש [ד]לו מראה מיס והכא נמי אע"ג דפירא הוא עד שלא החמיץ הואיל וחזותיה מיא פוסל את המקוה ולגבי מעשר נמי הואיל וחזותיה וטעמא מיא אינו נקח [ה] ורב נחמן דאמר כרבנן דאמרי קורטוב חלב לא משליס לפסול את המקוה ואף ע"ג דחזותא דכולהו מיא הוא והכא נמי אע"ג דחזותיה מיא הואיל ופירא הוה לא פסיל מקוה ולגבי מעשר נמי נקח: **לא פסלוהו.** דאע"ג דאיכא שלשה לוגין שלמיס כיון דחזותייהו דחמרא לא פסלי: **שלשה לוגין חסר קורטוב שנפל לתוכן קורטוב חלב.** שאינו דוחה את מראה המים: **ומראיהן כמראה מים.** כיון דליכא שיעורא במיא לא פסלי דרבנן תרתי בעו שיעורא וחזותא: **הכל הולך אחר המראה.** דכי היכי דאזלת בריש בתר חזותא ואמרת לא פסלוהו קיפא נמי זיל בתר חזותא ואימא פסלוהו: **נאו א"ר יוחנן כו'.** רבא הוא דמסיים לה למילתיה דאוקי מתניתין כרבי יוחנן בן נורי: **והכא נמי.** דתמד עד שלא החמיץ ואע"פ שעתיד להחמיץ והשתא פירא הוא הואיל וחזותיה מיא פסיל מקוה ואינו נקח ורב נחמן כרבנן דאף ע"ג דחזותיה מיא לא פסלי דתרתי בעינן לפסול מקוה [ד] [שיעורא וחזותא] ולענין מעשר נקח דאפילו קפיד רחמנא והא פירא הוא והכא לא בעי תרתי. ולבי מהסס [ה] [משוס דריש משמע דאזיל בתר חזותא וסיפא משמע דלא אזיל בתר חזותא] ומראה בעיני דרבא חסר קורטוב תני בריש ומשוס דליכא שיעורא קאמר תנא קמא לא פסלוהו אבל שלשה לוגין שלמיס אפילו מראיהן כמראה יין פסלי דרבנן לא קפדי אחזותא כלל והשתא מיתוקמא שפיר דרב נחמן [ו] [דאזיל בתר בסוף אף ע"ג דהשתא חזותא מיא דאמר כת"ק דלא אזיל בתר חזותא ורבא דאמר כר"י] (דאמר כרבנן) והכי אמרינן בפרק קמא דמכות [ד.] אליבא דרבא דחסר קורטוב תנינן בריש ות"ק לא זו אף זו קאמר ור' יוחנן בן נורי אריש נמי פליג ואתא למימר דאפילו שלשה לוגין שלמיס ומראיהן כמראה יין לא פסלי ובסיפא אף ע"ג דליכא שלשה לוגין שלמיס מיס הואיל דאיכא[ז] מראה מיס פסלי: **ופליגא דר' אלעזר.** הא דאמר רב נחמן לעיל בשהחמיץ מחלוקת פליגא אדר' אלעזר: **הכל מודים.** אפילו רבי יהודה: **שאין מפרישין עליו ממקום אחר.** מתמד אחר: **אצא א"כ החמיץ.** תמד זה שהוא בא לתקן ולהפרים עליו ממקום אחר. ומדקאמר ר' אלעזר אליבא דרבי יהודה דאין מפרישין עליו ממקום אחר מכלל דמחייב ליה רבי יהודה בצא החמיץ ואתא רבי אלעזר לאשמועינן דעד כאן לא מחייב ליה רבי יהודה אצא מייה ודיה אבל ממקום אחר אפילו הוא כיוצא בו שצא החמיץ לא שמא זה עתיד להחמיץ והוי פירא וזה אין עתיד להחמיץ וקא מפרים מן הפטור על החיוב או מן החיוב על הפטור[ח] והמפרים מן הפטור על החיוב אוכל טבל שהרי אין שם מעשר חל על מעשרותיו שאינו ראוי לכך ומצא שצא נתקן זה שהפרים עליו והמפרים מן החיוב על הפטור מאכיל טבל לכהן שהרי אין שם תרומה חלה עליו כיון שזה שהוא מפרים עליו א"ל לכך נמצא שנותן לו מעבל זה החייב בתרומה ומאכילו לכהן על חנם ועבל במיתה אף לכהן כדאמרינן באלו הן הנשרפין (סנהדרין פג.): משיקו

בשהחמיץ מחלוקת. אלא דוקא בשהחמיץ אצא כיון שסופו להחמיץ אע"ג דצא החמיץ כדאמר בסמוך ודודאי יין חשיב לר' יהודה מדנקח בכסף מעשר ואפילו יש בו ג' לוגין מיס מצבד היין אינו פוסל את המקוה [ח] כי היכי דנחשביגן המיס כפרי להיות נקחים בכסף מעשר לענין מקוה נמי נחשבים כפרי ולא פסלי ליה ואין לומר הא דנקחין משוס דהוו כקנקן שנקח אגב היין[ט] לא דמי דעל ידי הקנקן משומר היין אבל במיס שבתמד אין נקחין אצא משוס דחשיב כיין לפי שיש בה טעם כמו יין מזוג ואפילו למאן דתנא חסר קורטוב בריש במשנה דמייתי בסמוך הא שצא לוגין של מיס פסלי ליה לא דמי דהתם ליכא טעמא דחמרא אצא חזותא לבד ולא חיישינן בחזותא כיון דליכא טעמא אבל הכא דאיכא טעמא חמרא מזגא איקרי והיכא דצא החמיץ חשיב ליה כודאי מיס מדפוסלין את המקוה דספק מיס שאובין למקוה כשר: **ומתני'** רבי יהודה היא. והא דצא מוקי פלוגתייהו בשצא החמיץ ומתניתין כרבנן משוס דלפ רבי יהודה היה פוטר בצא החמיץ: **דלמא** אי שבקיה הוה מחמיץ.

לאו אאין נקחין בכסף מעשר פריך דבדין הוא דאין נקחין מספק אצא אפוסל את המקוה פריך דמספק אין לפסול כדתניא במוספתא[ט] מקוה שהניחו ריקן וצא ומצאו מצא כשר מפני שהוא ספק מיס שאובין למקוה וכן מוכח בכמה משניות:

רבא אמר הא מני רבי יוחנן בן נורי היא. רבא בא לומר שאפילו שייר ממנו בכוס והחמיץ חשיב מיס כל זמן שצא החמיץ לפסול את המקוה כרבי יוחנן בן נורי דאמר שלשה לוגין מיס חסר קורטוב שנפל לתוכן קורטוב חלב חשיב כמיס לפסול את המקוה כיון דטעמא וחזותא מיא והכא נמי טעמא וחזותא מיא ואף ע"ג דצא דמי לגמרי דהתם אותו חלב אין סופו להיות בו טעם חלב וגם לא היה נקח בכסף מעשר אבל הכא סופו שיהיה בו טעם יין כשיחמיץ והמיס עצמם נחשבים יין להיות נקחים בכסף מעשר כדאמר בעירובין (דף מ:) בשכר לרבות תמד משיחמיץ מ"מ מדקדק רבא כיון דאפילו חלב עצמו נחשב כמיס להשלים שיעור שלשה לוגין לפסול את המקוה ה"ה דהכא הוה פוסל את המקוה אע"ג דסופו להחמיץ כיון דהשתא מיהא טעמא וחזותא מיא: **וטעמא** וחזותא **דהאי מיא** נינהו. אע"פ שצא זכיר רבי יוחנן בן נורי אצא חזותא מ"מ גריך שצא יהא בו טעם יין ולכך נקט רבא טעמא וחזותא דפשיטא דיין לבן שהיה דומה למיס לא היה פוסל את המקוה ואפילו מזוג בג' לוגיס מיס והא דצא נקט רבי יוחנן בן נורי הכל הולך אחר הטעם והמראה למאן דגרים בריש מכות (דף ג:) חסר קורטוב דמשמע הא יש בו ג' לוגין פוסל את המקוה ואף ע"ג דמראיהן יין ובא רבי יוחנן בן נורי לחלוק גם על ריש ולומר דאין פוסל כיון שיש בו מראה יין אע"פ שיש בו טעם מיס לכך לא הזכיר טעמא אצא מראה ולמאן דצא גריס בריש חסר קורטוב דהשתא לא [י] קא"ר יוחנן בן נורי אצא אסיפא נקט מראה למימר דבין בריש בין בסיפא הולך אחר המראה כלומר כי היכי [כ] דמודה ליה בריש דאזלינן אחר המראה אודי ליה נמי בסיפא דאזלינן בתר טעמא ומראה: **ופליגא** דר' אלעזר דאמר ר' אלעזר הכל מודים כו'. וא"ת

אמאי פליג הא אתי שפיר כרב נחמן דהכי קאמר אע"ג דר' יהודה מחייב במעשר משהחמיץ או שסופו להחמיץ מודה דאין מפרישין עליו מתמד אחר אצא א"כ החמיץ זה וזה משוס [כא] דלמא זה סופו להחמיץ וזה אין סופו להחמיץ והוה ליה כו' וי"ל דלכך קאמר דפליגי דמשמע הלשון דמודו בין רבנן בין רבי יהודה שאפילו רבנן [כב]אמרו זה הלשון שאין מפרישין עליו ממקוס אחר אצא א"כ החמיץ אבל החמיץ מפרישין ורב נחמן דמוקי פלוגתייהו בהחמיץ סבר פטרי רבנן אפי' החמיץ: **התמד** עד שלא החמיץ משיקו במים וטהור משהחמיץ אין משיקו במים. וא"ת לרב נחמן דחשיב ליה פירי בשסופו להחמיץ אע"ג דצא החמיץ כמאן לא כרבי יהודה ולא כרבנן וי"ל [כג] (סיפא) עד שצא החמיץ דהכא אין סופו להחמיץ שייר ממנו בכוס ולא החמיץ כדפרישית לעיל עד שצא החמיץ דמתניתין: הכא

מסורת הש"ס

[ח] מכות ג: מקואות פ"ז מ"ה, [ט] נ"א רבא אמר לא לריכין לאוקמא מתני' בשייר בכוס כדאוקמה רבה דאפילו בצא שייר נמי כי לא החמיץ ומתני' דקתני וכו' ס"י רש"ל, [ג] גירסת רש"ל ורב נחמן דאזל בתר בסוף כרבנן, [ד] רש"ל, [ה] רש"ל, [ו] [תרומות פ"ל מ"ב], [ז] [עירובין כז:], [רש"ל דמקואות], [ח] קדי ר' יוחנן ר"מ, [ט] נ"ל דמודיעו לי כי' אודו לי, [י] נ"ל שיפרש,

הגהות הב"ח

[א] תוס' ד"ה בשהחמיץ וכו' דכי היכי דנחשביגן המיס:

מוסף רש"י

ומראיהן כמראה יין כו' לא פסלוהו. משוס דמסכרו קורטוב, אבל אי הוו מעיקרא שצא לוגין שלמיס ופצל לתוכן קורטוב יין ומראיהן כמראה יין פסלוהו (מכות ד.). ומראיהן כמראה מים כו' לא פסלוהו. טעמא דסיפא נמי משוס דחסר קורטוב הוי, וגבי יין נמי הוי מצי למימני כי אלי גוונא בריש ומיתניהו בחדא בצא הכי שצא לוגין מיס חסר קורטוב שנפל לתוכן קורטוב יין אי חלב, בין שמראיהן כמראה מיס בין שמראיהן כמראה יין לא פסלוהו, אצא כי אורחא דמילתא קתני להו, שהיין שהוא אדום הופך את המיס ממראיהן אבל החלב אין דרכו להפוך את מראיהן (שם). הכל הולך אחר המראה. וגבי יין אפילו הוו מעיקרא שצא לוגין שלמין, כיון דמראיהן כמראה יין לא פסלוהו (שם).

שיטה מקובצת

[א] עד שלא החמיץ פוסל את המקוה ואינו נקח. נ"ב נ"א בקצת פירושים פוסל את המקוה ולגבי מעשר נמי הואיל וחזותא וטעמא מיא אינו נקח בכסף וכו': [ב] משום דיש להם מראה מים והכא נמי: [ג] הואיל דאיכא שלשה לוגים מראה מים פסלי: [ד] זה וזה משום דדלמא זה סופו להחמיץ: [ה] שאפי' רבנן יאמרו זה הלשון:

רבינו גרשום

רבא אמר הא מני ר' יוחנן היא. כלומר הא מני דתנן עד שלא החמיץ אינו נקח בכסף מעשר ר' יוחנן בן נורי שהולך אחר המראה דתנן שלשת לוגין מים וכו': קורטוב מדה קטנה ומראיהן כמראה יין ונפלו למקוה לא פסלוהו כלומר משום דמראיהן כמראה יין ויין אינו פוסל את המקוה. שלשת לוגין מים חסר קורטוב שנפל לתוכן קורטוב חלב ומראיהן כמראה מים ונפלו למקוה לא פסלוהו כלומר כיון דלא הוו מן המים ג' לוגין שלימים אע"פ שמראה כמראה מים לא פסלוהו: ר' יוחנן אומר הכל הולך אחר המראה כיון שמראיהן כמראה מים פסלוהו והולך אחר המראה: לאו אמר ר' יוחנן בן נורי בתר חזותא אזלינן. הכא נמי בתמד אזיל בתר חזותא וכיון דלא החמיץ טעם וחזותא מים נינהו: ומה דאמר רב נחמן ור' יוסי בר' חנינא כשהחמיץ מחלוקת (זו) פליגי דר' אלעזר: שאין מפרישין עליו. כלומר מן מעשר של יין על התמד שעדיין לא החמיץ אלא אם כן החמיץ והכל מודים מטענה זו אפי' ר' יהודה דמחייב אפי' שלא החמיץ. קסבר בלא החמיץ מחלוקת דר' יהודה ורבנן ומה דמחייב ר' יהודה לא מיחייב אלא מיניה וביה כלומר להפריש עליו מעשר מתמד עצמו שעדיין לא החמיץ אבל מתמד אחר אין מפרישין עליו שמא אתי לאפרושי מן הפטור על

עין משפט נר מצוה

קצו א מיי' פ"ז מהל' מעשר שני ונטע רבעי הל"ו:

קצו ב ג מיי' פ"ז מהל' מקואות הל"י והל"ח סמג עשין רמח טוש"ע יו"ד סי' רל סעיף כג:

קצח ד מיי' פ"ב מהל' טומאת אוכלין הלכה כד: